

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА «ЛИТВІНЮК ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF LITVINYUK v. UKRAINE)

(Заява № 9724/03)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

01 лютого 2007 року

ОСТАТОЧНЕ

09/07/2007

Це рішення стане остаточним за обставин, викладених у п. 2 статті 44 Конвенції. Воно може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Литвинюк проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

п. П. Лоренцен (P. Lorenzen), Голова,
п. К. Юнгвірт (K. Jungwiert),
п. В. Буткевич (V. Butkevych),
пані М. Цаца-Ніколовська (M. Tsatsa-Nikolovska),
п. Дж. Боррего Боррего (J. Borrego Borrego),
пані Р. Ягер (R. Jaeger),
п. М. Віллігер (M. Villiger), судді,
та пані К. Вестердік (C. Westerdiek), Секретар секції,
після обговорення в нарадчій кімнаті 8 січня 2007 року,
виносить таке рішення, що було прийняте того ж дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена за заявою (№ 9724/03), поданою проти України до Суду відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянкою України пані Людмилою Антонівною Литвинюк (далі – заявниця) 25 лютого 2003 року.

2. Уряд України (далі – Уряд) був представлений його Уповноваженими - пані В. Лутковською та паном Ю. Зайцевим.

3. 7 вересня 2005 року Суд направив на комунікацію Уряду скаргу заявниці щодо тривалості провадження в цивільній справі заявниці. Відповідно до пункту 3 статті 29 Конвенції Суд вирішив розглядати питання щодо прийнятності та суті заяви одночасно.

ЩОДО ФАКТІВ**ОБСТАВИНИ СПРАВИ**

4. Заявниця, 1955 року народження, проживає в м. Сімферополі Автономної Республіки Крим (далі – АРК), Україна. Вона – мати-одиначка, має сина, якому було вісім років на час автомобільної аварії.

5. 24 липня 1995 року заявницю було збито тролейбусом. Вона отримала відкриту черепно-мозкову травму і струс мозку. В результаті цих травм заявниця отримала третю групу інвалідності.

6. В січні 1996 року заявниця звернулась з позовом до Центрального районного суду проти Сімферопольського

тролейбусного парку, вимагаючи відшкодування матеріальної та нематеріальної шкоди, завданої її здоров'ю в результаті дорожньо-транспортної пригоди. Зокрема, як частину матеріальної шкоди заявниця вимагала компенсацію за медикаменти, додаткове харчування, санаторне лікування та витрати на транспорт і компенсацію за втрачений заробіток.

7. 1 серпня 1997 року Центральний районний суд присудив заявниці 4604,17 грн¹ на відшкодування матеріальної шкоди та 10 000 грн² на відшкодування нематеріальної шкоди.

8. 17 вересня 1997 року Верховний Суд АРК залишив це рішення без змін.

9. 19 грудня 1997 року Верховний Суд АРК, розглянувши протест голови цього суду (який було внесено за клопотанням заявниці), скасував вищевказані рішення в порядку нагляду в частині, що стосувалась компенсації за медикаменти, додаткове харчування, санаторне лікування та витрати на транспорт, а також в частині, що стосувалась компенсації за втрачений заробіток, і направив справу на новий розгляд.

10. 21 березня 1998 року слухання було перенесено у зв'язку з неявкою відповідача.

11. 20 квітня 1998 року відбулось слухання.

12. 23 червня 1998 року за клопотанням заявниці справу було передано до Сімферопольського районного суду.

13. 26 серпня 1998 року справу було передано іншому судді.

14. 4 листопада 1998 року суд призначив судово-бухгалтерську експертизу. Експертизу завершено 30 листопада 1998 року.

15. 22 грудня 1998 року судові засідання було відкладено у зв'язку з неявкою сторін.

16. 20 січня 1999 року відбулось судові засідання.

17. 9 лютого 1999 року суд частково задовольнив позов заявниці. Заявниці було присуджено 4259,68 грн³ як компенсацію за додаткове харчування та 220,62 грн⁴ як відшкодування витрат на транспорт. Решту вимог заявниці було відхилено.

18. 29 березня 1999 року Верховний Суд АРК скасував це рішення в частині, що стосувалась відшкодування за втрачений заробіток. Суд не зазначив в регулятивній частині, що скасована частина справи має буде направлена на новий розгляд, однак в тексті рішення він чітко зазначив, що в ході нового розгляду справи суд першої інстанції має брати до уваги висновки Верховного Суду АРК.

1. 2 333,22 єкю.

2. 5 043,72 єкю.

3. 984,13 євро.

4. 50,97 євро.

19. 7 липня 2000 року Верховний Суд АРК, розглянувши протест голови цього суду (який було внесено за клопотанням заявниці), скасував в порядку нагляду вищезгадані рішення в частині, що стосувалась компенсації за додаткове харчування та санаторне лікування, і направив справу на новий розгляд.

20. 16 листопада 2000 року суд призначив судово-бухгалтерську експертизу. Експертизу завершено 31 червня 2001 року.

21. 21 травня 2001 року суддя заявила самовідвід.

22. 6 листопада 2001 року та 18 грудня 2002 року відбулось два судових засідання.

23. 27 березня 2002 року судове засідання було перенесене у зв'язку з неявкою сторін. З матеріалів справи, наданих сторонами, незрозуміло, чи була заявниця належним чином повідомлена про це судове засідання.

24. 22 квітня 2002 року Сімферопольський районний суд залишив без розгляду скаргу заявниці у зв'язку з повторною неявкою заявниці у судові засідання без поважної причини.

25. Заявниця подала апеляційну скаргу на це рішення, вимагаючи, *inter alia*, щоб її справу розглядав по суті суд вищої інстанції, оскільки розгляд справи судом нижчої інстанції триває дуже довго.

26. 8 липня 2002 року Апеляційний суд АРК (колишній Верховний Суд АРК) скасував ухвалу і направив справу на новий розгляд до суду першої інстанції. Заявниця подала касаційну скаргу на цю ухвалу, оскільки суд не розглянув її клопотання про передачу справи до суду вищої інстанції.

27. 31 жовтня 2002 року заявниці було надано час для подачі її касаційної скарги відповідно до вимог процесуального права.

28. 16 грудня 2002 року Сімферопольський районний суд повернув касаційну скаргу заявниці в зв'язку з невідповідністю процесуальним вимогам, визначеним законом.

29. 24 червня 2003 року Апеляційний суд АРК відхилив цю ухвалу.

30. 1 липня 2005 року Верховний Суд України відмовив у задоволенні касаційної скарги заявниці.

31. 19 липня 2005 року Сімферопольський районний суд відклав судові засідання у зв'язку з неявкою сторін.

32. 29 липня 2005 року суд залишив заяву без розгляду у зв'язку з тим, що заявниця двічі не з'явилась у судові засідання без поважної причини.

33. 15 грудня 2005 року Апеляційний суд АРК скасував цю ухвалу і направив справу на новий розгляд. Зокрема, суд зазначив про відсутність у справі записів про те, що заявниця була повідомлена належним чином про судові засідання у її справі.

ЩОДО ПРАВА

I. СКАРГА ЩОДО ТРИВАЛОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ

34. Заявниця скаржилась відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції на тривалість провадження у її справі. Ця стаття у відповідних частинах передбачає:

Пункт 1 статті 6

«Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...»

А. Щодо прийнятності

35. Уряд стверджував, що період, який стосується справи, почався тільки 11 вересня 1997 року, коли Україною було визнано право громадян подавати індивідуальні заяви. Таким чином, скарги заявниці, які стосуються періоду до цієї дати, мають бути відхилені як неприйнятні *ratione temporis*.

36. Заявниця стверджувала, що період, який стосується справи, розпочався в 1994 році, коли вона звернулася з позовом до національних судів.

37. Суд зазначає, що частина оскаржених проваджень стосується періоду до 11 вересня 1997 року – дати, коли Конвенція набула чинності для України. Таким чином, ця частина скарги є несумісною *ratione temporis* з положеннями Конвенції в сенсі пункту 3 статті 35 Конвенції.

38. Щодо провадження після цієї дати Суд зазначає, що скарга заявниці не є явно необґрунтованою у сенсі пункту 3 статті 35 Конвенції. Він далі зазначає, що вона не є непринятною з будь-яких інших підстав. Таким чином, вона має бути визнана прийнятною.

В. Щодо суті

1. Період, що стосується справи

39. Суд зазначає, що після дати, коли Конвенція набула чинності для України, провадження тривало до 17 вересня 1997 року, коли було винесено остаточну ухвалу у справі заявниці. 19 грудня 1997 року цю ухвалу було скасовано і частину справи було направлено до суду першої інстанції на новий розгляд. Провадження і досі триває.

Тривалість провадження, що підпадає під компетенцію Суду, таким чином, на даний момент становить дев'ять років і двадцять два дні. Однак при оцінюванні розумності строку після 11 вересня 1997 року потрібно взяти до уваги стан провадження станом на цю дату (див. «Мілошевич проти колишньої Югославської республіки Македонії» (*Milosevic v. former Yugoslav Republic of Macedonia*), № 15056, п. 21, рішення від 20 квітня 2006 року; «Стирановські проти Польщі» (*Styranovski v. Poland*), № 28616/95, п. 46, ECHR 1998-VIII; «Фоті та інші проти Італії» (*Foti and Others v. Italy*), рішення від 10 грудня 1982 року, Серія А № 56, с. 18, п. 53).

2. Розумність тривалості провадження

40. Суд нагадує, що «розумність» тривалості провадження встановлюється відповідно до обставин справи та наступних критеріїв: складність справи, поведінка заявника та компетентних органів, важливість предмета розгляду для заявника (див., серед багатьох інших, «Фрідлендер проти Франції» (*Frydlender v. France*) [GC], № 30979/96, п. 43, ECHR 2000-VII).

41. Уряд заперечив скарги заявниці, стверджуючи про відсутність значних періодів бездіяльності з вини держави. Відповідно до зауважень Уряду справа заявниці була ускладнена з точки зору права, і саме сторони відповідальні за затримки в провадженні. Уряд також зазначив, що тривалість була спричинена численними експертизами у справі. Уряд стверджував, зокрема, що саме заявниця звернулася з клопотанням про перегляд в порядку нагляду остаточного рішення у її справі від 17 вересня 1997 року, що спричинило скасування цього рішення і новий розгляд її скарг. Заявниця далі клопотала про передачу її справи з Центрального районного суду до Сімферопольського районного суду, що також збільшило тривалість провадження. Вона також подала касаційну скаргу на ухвалу Апеляційного суду АРК від 8 липня 2002 року, що стало причиною іншого продовження тривалості провадження ще на три роки. Таким чином, Уряд стверджував, що він не може вважатись відповідальним за тривалість провадження у справі заявниці.

42. Заявниця не погодилась. Вона стверджувала, що її справа не була ускладнена. Заявниця далі погодилась, що вона звернулася з клопотанням про перегляд в порядку нагляду остаточного рішення в її справі, оскільки воно було винесене з порушенням вимог закону, і це доводить той факт, що згодом воно було скасоване.

43. Щодо складності цього спору, Суд зазначає, що він стосувався сум різних компенсацій, які належали заявниці в результаті дорожньо-транспортної пригоди. Національний суд призначив дві судово-бухгалтерські експертизи для визначення суми компенсації заявниці за

втрату заробітку. На думку суду, справу заявниці не можна визнати складною ні з фактичної, ні з правової точки зору.

44. Щодо зауважень Уряду про те, що заявниця відповідальна за деякі затримки в оскаржуваному провадженні, Суд зазначає, що провадження було знову відкрите в грудні 1997 року в результаті клопотання заявниці про перегляд в порядку нагляду. Хоча це провадження не вважається ефективним засобом юридичного захисту (див. «Кучеренко проти України» (ухвала), № 41974/98, від 4 травня 1999 року), в результаті такого клопотання справа може бути передана до суду першої інстанції на новий розгляд, і тому суд повинен розглянути її з урахуванням вимоги «розумного строку».

45. Суд далі зазначає, що касаційна скарга заявниці на ухвалу від 8 липня 2002 року дійсно спричинила подальшу затримку майже на три роки, оскільки ухвала, якою суд повернув скаргу заявниці у зв'язку з невідповідністю процесуальним вимогам, була нею оскаржена у двох інстанціях.

46. Однак, навіть припускаючи, що деякі періоди затримок відбулись з вини заявниці, Суд вважає, що велика тривалість провадження у значній мірі була спричинена державними органами. У зв'язку з цим Суд звертає увагу на перший повторний перегляд справи. Суд далі зазначає, що, оскільки направлення справи на новий розгляд зазвичай призначається у зв'язку з помилками судів нижчих інстанцій, повтор таких направлень в межах одного провадження свідчить про серйозні недоліки судової системи («Вірчіжевська проти Польщі» (Wierciszewska v. Poland), № 41431/98, п. 46, рішення від 25 листопада 2003 року). Суд далі зазначає, що рішенням від 29 березня 1999 року частину скарг заявниці було направлено на новий розгляд. Однак тільки 16 листопада 2000 року, після ухвали від 7 липня 2000 року, якою було направлено на новий розгляд інші частини скарг заявниці, суд призначив перше судове засідання і призначив проведення судово-бухгалтерської експертизи. Експертизу було завершено тільки в червні наступного року, і слухання у справі заявниці були розпочаті тільки 6 листопада 2001 року. Таким чином, цей період бездіяльності у два роки і сім місяців, включаючи період проведення експертизи, який також був тривалим, мав місце повністю з вини державних органів. Зрештою, Суд зазначає, що національні суди двічі закривали провадження у справі заявниці, оскільки вона стверджувало не з'являлась у судові засідання без поважної причини, незважаючи на те, що апеляційний суд встановив, що заявниця не була проінформована належним чином про судові засідання.

47. Щодо питання важливості предмета спору для заявниці, Суд зазначає, що внаслідок дорожньо-транспортної пригоди заявниця серйозно постраждала і отримала групу інвалідності. Беручи до уваги те, що заявниця була матір'ю-одиначкою і мала на вихованні дитину,

відшкодування за втрату заробітку і витрат, пов'язаних з поганим станом здоров'я, були беззаперечно важливими для заявниці. Суд, таким чином, вважає, що предмет спору заявниці вимагав швидкого рішення щодо її скарг.

48. Отже, беручи до уваги обставини справи в цілому, Суд вважає, що розгляд справи заявниці відбувся в нерозумний строк.

49. Таким чином, мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

II. ЩОДО ІНШИХ СКАРГ

Щодо прийнятності

50. Заявниця скаржилась відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції на несправедливий розгляд справи і результат провадження у її справі. Заявниця далі скаржилась на те, що неспроможність судів розглянути її скарги в розумний строк і присудити відповідну компенсацію порушує її права відповідно до статей 2 та 3 Конвенції. Заявниця, зрештою, скаржилась відповідно до статті 14 Конвенції на те, що вона зазнала дискримінації у зв'язку з її соціальним і майновим становищем.

51. В світлі матеріалів справи, які були в його розпорядженні, і того, наскільки оскаржувані питання стосуються його компетенції, Суд вважає, що вони не вказують на будь-які порушення прав і свобод, гарантованих Конвенцією і протоколами до неї.

52. Таким чином, ця частина заяви має бути оголошена непринятною як явно необґрунтована відповідно до пунктів 3 та 4 статті 35 Конвенції.

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

53. Стаття 41 Конвенції зазначає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію.»

A. Шкода

54. Заявниця вимагала 200 000 грн¹ на відшкодування матеріальної шкоди та 250 000 євро на відшкодування нематеріальної шкоди.

55. Уряд стверджував, що вимоги заявниці надмірні і необґрунтовані.

56. Суд не вбачає причинного зв'язку між встановленим порушенням і стверджуваною матеріальною шкодою. Таким чином, він відхиляє цю вимогу. Однак Суд вважає, що заявниця зазнала нематеріальної шкоди, і, здійснивши свою оцінку на засадах справедливості, присуджує їй відповідно 2400 євро.

B. Витрати

57. Заявниця надала квитанції про витрати на суму 672 грн².

58. Уряд не надав коментарів щодо стверджуваних судових витрат.

59. У світлі матеріалів справи, які були в його розпорядженні, Суд присуджує заявниці 110 євро на відшкодування судових витрат.

C. Пеня

60. Суд вважає належним призначити пеню виходячи з розміру граничної позичкової ставки Європейського центрального банку плюс три відсотки.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скаргу заявниці відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції щодо тривалості провадження в її цивільній справі прийнятною та решту скарг - неприйнятними;

1. Приблизно 32 684,70 євро.

2. Приблизно 110 євро.

2. *Вирішує*, що у цій справі було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;
3. *Вирішує*, що:
 - (а) протягом трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити заявниці 2400 євро (дві тисячі чотириста євро) як відшкодування нематеріальної шкоди та 110 євро (сто десять євро) на відшкодування судових витрат; ця сума має бути конвертована у національну валюту держави-відповідача на день здійснення платежу плюс будь-який податок, який може бути стягнуто з заявниці;
 - (b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до повного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, плюс три відсотки;
4. *Відхиляє* інші вимоги заявниці щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою та повідомлено письмово 1 лютого 2007 року відповідно до пп. 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

К. ВЕСТЕРДІК
(C. Westerdiek)
Секретар

П. ЛОРЕНЦЕН
(P. Lorenzen)
Голова